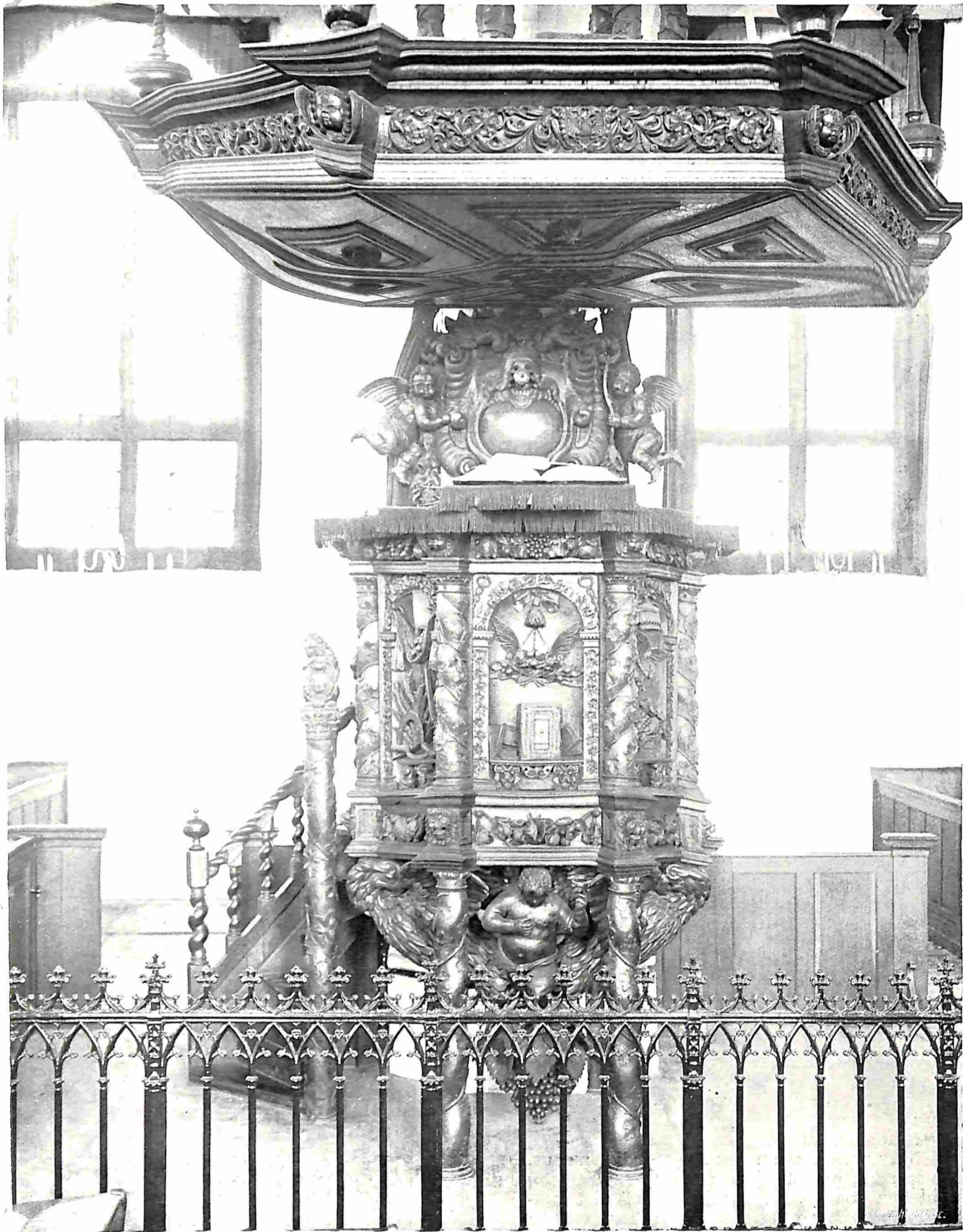

BUITEN

2^E JAARGANG No. 28.

ZATERDAG 11 JULI 1908.

Foto Austermaale.

PREEKSTOEL IN DE ST. MARTINIKERK TE BOLSWARD.

REDACTIE:
HENRI VAN BOOVEN, te HILVERSUM
MEDEWERKERS.

ARCHITECTUUR, (Gebouwen, woninginrichting, meubelen, vertichting, verwarming, enz.) TUINARCHITECTUUR, PLAATSBSCHRIJVING: A. F. VAN BEURDEN, H. VAN DER BORCH VAN VERWOLDE, S. v. H., J. W. HANRATH, E. RUEMPOL, LEONARD A. SPRINGER, D. F. TERSTEEG, P. WESTBROEK.
BLOEMEN- EN MOESTUIN; (Serres, kassen, enz. vruchtboomen, sierheesters). J. G. BALLEGO, K. BERENDSEN, JAC. B. BRINK, E. H. J. CUNAEUS, A. FIET, J. J. KRUYFF, E. TH. WITTE.
FOKKEN EN KWEEKEN: (Paarden, runderen, wolven, honden, pluimvee en ander gevogelte, visschen, bjen): F. BLAAUW, G. C. DUVAL VERWEY, CHR. H. J. RAAD, S. SPANJAARD LZN., JOH. PH. TUYT.
FOTOGRAFIE: J. A. BAKHUIS, M. A. BOER, F. F. BRUYNING JR., DR. A. J. M. GARJEANNE, AUG. F. W. VOGT, MEVR. C. DE VRIES-BLOM.
HYGIËNE, (Tuinsteden) OPVOEDINGEN ONDERWIJS: J. BRUINWOLD RIEDEL, G. H. DEMMINK, J. C. G. GRASÉ.
LANDBOUW, LANDBOUW-ECONOMIE, HEIDEONTGINNING EN BOSCH-CULTUUR: (Cultuurplanten, woudflora, veredeling van gewassen, enz.) L. BROEKEMA, F. F. BRUYNING JR., J. P. VAN LONKHUIZEN, J. RINKES BORGER, J. Z. TEN RODENGATE MARISSSEN, A. J. VAN SCHERMBEEK, C. G. SPENGLER, DR. J. J. OTT DE VRIES.
LEVENDE NATUUR EN LETTERKUNDIGE BIJDAGEN: MEJ. A. BIENFAIT, MEJ. C. BIENFAIT, M. J. BRUSSE, MEVR. A. BIJL VAN SLOOTEN, BERN. CANTER, J. DAALDER DZN, P. FRANSEN JZN., DR. A. J. M. GARJEANNE, G. DE GRAAF, E. HEIMANS, MEVR. HOFFMANN, W. C. VAN MEURS, DR. EDW. B. KOSTER, M. KRAMER, JOH. DE MEESTER, HENRI MEIJER, J. REDDINGIUS, MEJ. B. STOLK, DREVEZ UITTERDIJK.
METEOROLOGISCHE EN ASTRONOMISCHE MEDEDEELINGEN: DR. C. SCHOUTE, J. VAN DER BILT, PROF. DR. A. A. NIJLAND.
SPORT: (Cricket, golf, hockey, kaatsen, lawntennis, voetbal, ijskolf (bandy), enz.; paardensport; jacht en jachthonden; automobilisme, wielrijden, toerisme; roeien, zeilen, zwemmen, visschen, watertochtsjes; biljarten, schermen, vuistvechten, enz.; wedstrijden) J. COUCKE, A. W. H. W. H. R. VAN MANEN.

INHOUD:

Hoe vinden postduiven den weg? door P. Franssen Jzn.	blz. 326
Limburgsche gebruiken en sagen, door A. F. van Beurden.	.. 326
Boekbeoordeling, door Tom Schilperoord.	.. 327
Modelboerderij Huis Ter Aa, door E. Ruempol, geïllustreerd.	.. 328
Uit onze nijvere streek, door H. G. Dorhout.	.. 332
Wat een groote stad verbruikt, door E. Th. W.	.. 333
Snoekvisschen, door G. de Graaf.	.. 333
De St. Martinikerk te Bolsward, door D., geïllustreerd.	blz. 325, 334 en 335
Boschbessen, door E. Th. W.	.. blz. 335
Een lief plekje, door G. de Graaf, geïllustreerd.	.. 336

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Bij iedere rubriek wordt gelegenheid voor correspondentie opengesteld en gelieve men vragen aan de Redactie te richten.

Fraaie foto's zullen gaarne ter beoordeling ontvangen worden. Te adresseeren aan de Redactie of aan de Uitgevers. De inzender verzuime vooral niet duidelijk zijn naam en adres te vermelden; ook achter op de foto's.

Van tijd tot tijd zullen prijsvragen voor de beste foto's op een of ander gebied worden uitgeschreven.

De Uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene annonce, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

HOE VINDEN POST-DUIVEN DEN WEG?

HET antwoord op deze vraag is niet zoo heel gemakkelijk te geven, al wordt zulks ook dikwijls beproefd.

Er zijn er, die beweren, dat de reuk hierbij een voorname rol speelt, dat de duif haar weg kan speuren. Geene bewering is echter minder waar dan deze. Een hond vindt het spoor zijns meesters door zijn hoog ontwikkeld reukorgaan. Desgelijks kunnen dat ook paarden, olifanten, beren, wolven, kortom alle dieren met een natten, beweeglijken neus. Vogels kunnen niet speuren, omdat zij niet scherp ruiken. Zij besnuffelen niet eerst hun voedsel. Zij zouden 't ook niet kunnen, wegens de plaatsing hunner neusgaten. Een dier met een fijnen reuk verkoopt men niet zoo gemakkelijk knollen voor citroenen, terwijl men een vogel op de belachelijkste manier kan bedotten. Bezat hij een goed ontwikkeld reukorgaan, dan zou hij niet alle viezigheden doorsnuffelen, teneinde iets van zijne gading te vinden. Een roofdier, dat speurt, graaft lijken uit den grond. Indien de vogels speuren konden, dan zouden de raaf, de gier, in het algemeen de roofvogels, door den reuk geleid, hetzelfde doen. Niets daarvan echter. Zij loopen dood gewoon over de graven heen en ontdekken niemendal.

Anderen schrijven aan de vogels en aan de postduiven in het bijzonder nog het bezit van een zesden zin, den plaatszin, toe,

zooals wij dien opmerken bij den natuurmensch en verschillende andere dieren. Een wilde, in het diepst van het woud gebracht, vindt zonder nadere aanwijzing den weg. Een Zigeunertroep, die zich tegen den nacht verstroot, vereenigt zich den volgenden dag op een afgesproken plaats zonder wegwijzers, zonder te kunnen lezen, zonder te vragen, en dan nog wel langs den kortsten weg. Een ezel stoot zich geen tweemaal aan denzelfden steen. Een ruiter, in den nacht verdwalende, kan zich volkomen op zijn paard verlaten. Een kat, in een zak naar een vreemde plaats vervoerd, vindt ongehinderd haar oude woning terug, al leidt haar pad ook door stroomend water. De voorbeelden, dat dieren hun vroegere woonplaats weer vinden, zonder eenige nadere aanduiding, zijn talloos.

Vogels bezitten dergelijken plaatszin niet. De Natuur toch is niet kwistig met hare gaven. Zij geeft niet den een *alles* en den ander *niets*. Zij houdt in dezen een vaste regel in het oog. En daarom heeft zij den vogels, die zulk een scherp gezicht ontwikkelen, een ontwikkelden plaatszin onthouden. Dat leert ons ook de practijk. Indien toch een schepsel in het bezit is van een goeden plaatszin, dan spelen nevel, duisternis, onbekendheid met het terrein en andere zaken in het geheel geen rol. En iedere postduivenliefhebber weet bij ondervinding, dat zulks hier wel degelijk het geval is. Genomen proeven hebben het overigens duidelijk bewezen. Een opzettelijk voor dat doel geblinddoekte duif kon, losgelaten op een afstand van twaalf minuten, den duivenstil niet meer vinden. Proeven bij sneeuw of dichten nevel genomen, leverden hetzelfde resultaat. De beste duiven kwamen langzaam, soms in het geheel niet, terug. Van vijf oude, geoefende duiven, die in een donkeren nacht bij Noordenwind niet verder dan één Kilometer van haar hok waren losgelaten, keerde geen enkele in dienzelfden nacht terug, vier den volgenden morgen en de vijfde in het geheel niet. Het Duitsche Ornithologisch genootschap nam een proef met duiven, welke de proefnemers in een luchtballon medenamen en loslieten op een hoogte tusschen negen honderd en drie duizend Meters. Was de dampkring onder haar helder, dan schoten zij pijlsnel naar omlaag. Was hij bewolkt, dan bleven zij om den ballon zweven, tot een lichte plek zichtbaar werd, waarop zij onmiddellijk naar de benedenste luchtlagen vlogen.

Waar dus een postduif haar weg kan vinden noch door speuren, noch door den plaatszin, daar blijft ons niets anders over dan te constateeren, dat zulks geschiedt door haar bijzonder scherp gezicht. En dat zulks wezenlijk het geval is kan opgemerkt worden door ieder, die haar daarbij wel eens heeft waargenomen.

Laat men haar los, aanstonds schiet zij naar boven, beschrijft op een zekere hoogte gekomen, kringen, hoe langer hoe breeder, en vliegt daarna, haar doel in 't oog gekregen hebbende, met krachtigen vleugelslag in zoo mogelijk rechte lijn op dat doel af.

P. FRANSEN Jz.

LIMBURGSCH GEBRUIKEN EN SAGEN.

HET GELD VAN DEN SCHEPER VAN BEEGDEN.

DE heide van Beegden heeft niet die eentonigheid, die men over 't algemeen aan 't begrip heideveld verbindt. Heuvel en dal, plas en moeras wisselen elkander af, donker-groene dennenbosschen liggen in droomerige rust naast geelblinkende zandheuvelds, tegen de donkerbruine, groote heide aan. Van alle kanten der heide ziet men den Beegder kerktoren. Daarvan vertelt men eene legende.

Een scheper of schaapherder had door zijn trouwen dienst een aardig getal Fransche Kronen bespaard, die hij in een ouden kous bewaarde.

In den tijd, toen hij leefde, bestonden er Bokkenrijders, die plunderden en stalen. De scheper achtte eene plaats, hem alleen bekend 't veiligst voor zijn schat; hij besloot dezen in de Heide te begraven.

Toen zijn baas hem later eens vroeg, waar hij met zijn geld gebleven was, antwoordde hij: „in de hei, recht tegenover den toren van Beegden.” Later ging hij zelf nog eens zien en bemerkte toen tot zijne niet geringe teleurstelling, dat hij overal „recht tegenover den toren” stond en hij zijn schat niet terug kon vinden, welke moeite hij ook deed.

Het geld ligt nog in de Heide en wacht op den vinder.

SPINWEGGEN.

In Roermond bestaat nog een zeer oud gebruik. In de nabijheid der stad aan den ouden, grooten heerweg ligt een gehucht, Merum genaamd. In den herfst is het daar markt in vroegere tijden kwam men van heide en verre eens in 't jaar daar te samen. Het was een soort messe, op welke alle koopwaren uitgesche bakkers reeds vroeg in den hoorn en blazen de „spinweggen” uit.

Die „spinweggen” zijn gladde, langwerpige broodjes, van een anderen dan den gewonen vorm, die eens per jaar op de ontbijttafel verschijnen, herinnerend aan het korten der dagen en de naaisters dwingend met lamplicht te gaan werken.

De bakkers hebben deze voor 't eerst met „spintlicht” gebakweggan op de „spinde” bewaard werden.

De beroemde Merum-markt is reeds lang vergeten, maar de „weggen” keeren nog telken jare terug.

HET VERDWIJNEN DER VLIEGEN OP SINT-LINDERT.

Sint Lindert of Sint Leonard valt op 6 October. Dan verdwijnen de kleine plaaggeesten, de vliegen. Het Limburgsche volk, dat gaarne lachende in beelden spreekt, zegt, dat degene die zich op Sint Lindertsdag verslaapt, de laatste vliegen met de kar naar de Kapel des Heiligen te Beegden moet brengen.

In het land van Cuijk heeft men een dergelijk volksverhaal. De boeren te Cuijk bakken de vliegen in den kermismik. Als men beide lezingen te bemerken.

A. F. VAN BEURDEN.

BOEKBEOORDEELING.

OCTAVE MIRBEAU, LA (628—E 8 *).

ALS ik dit boek bespreken moet, en ik zie de plaatsruimte, die me daarvoor is toegestaan, dan blijkt het mij, dat ik helaas, niet het werk kan bespreken zooals ik wenschen zou. Dan moet ik me bepalen tot 'n enkele zijde, en de rest als 'n slagschaduw, en masse, er achter laten vallen.

Ik kan kiezen, tusschen de bespreking van vier deelen: Frankrijk, het kleinste: België of Holland, ongeveer van denzelfden omvang: het hoofdstuk: „La faune des routes” of „les Bords du Rhin.” Ik laat er voorzichtig mijne aandacht over gaan, want ik wensch van het te bespreken deel niets te verbrokkelen.

Mirbeau's werk is geestig, vlijmend-scherp soms, vooral voor België; melancholisch haast, zonder weekheid, en ernstig waar 't Holland betreft: juist en raak van observatie in „La faune des routes,” spottend raak, soms hoogelijk apprecieerend in „Les Bords du Rhin.” En overal eerlijk, openhartig, zonder litteraire odeurtjes of sentiments-krieuwelingen.

De „628—E8” is de automobiël, waarmede hij de landen doortrekt. Zij draagt hem langs de steden en dorpen, waar de menschen wonen, waar ze hunne gebruiken naleven, waar zich geschiedenissen afspeelden, die hij zich er langs gaand herinnert; „Ils vieillissent à mesure que nous vieillissons. Tous les êtres et toutes les choses n'ont pas d'autre vieillesse que la nôtre.... „Ils n'ont pas, non plus, d'autre mort que la nôtre, puisque, „quand nous mourons, c'est toute l'humanité, et c'est tout l'univers, qui disparaissent et meurent avec nous”.

Er zijn menschen die dit boek frivoool zouden noemen: „zij zouden hunne opinie kunnen staven uit het boek, er eenige pagina's zeker in kunnen aanwijzen, die met ernst, alleen de oorsprong gemeen zouden hebben, 'n oorsprong niet voor allen herkenbaar. Want uit leven wordt alles geboren; maar niet iedereen kent 's levens kinderen gelijke rechten toe. En de breedte van dit boek is de rechtvaardigheid harer levens-erkenning van alles wat levend is. En dat maakt alleen groot. Dat geeft ons de gelijkmatige breedte van denken, waarin tot hunne waarde of onwaarde de dingen rechtvaardiglijk herleid worden, rechtvaardiglijk in verhouding van hunne betrekking tot ons. Mirbeau houdt van Holland: zooals we houden van een sinaasappel, waarvan we toch de schil wegwerpen, ondanks al hare verwantschap met de vrucht, wijl ze ons niet van waarde schijnt. Misschien is ze 't; doch in geen geval vóór we dat hebben ondervonden, en tot zoolang bestaat dus die waarde nog niet, is ze ons van onwaarde.

Ik wil bespreken wat Mirbeau over Holland zegt; van den aanvang der tocht, in z'n voorrede al, heeft hij het over Holland: „... „quand l'idée me vint de retourner en Hollande, et „je m'imaginai joyeusement que j'allais la revoir, comme autrefois, mirer sa blonde jeunesse, son luxe paisible et mon bonheur, „dans l'eau toujours pareille de ses canaux”.... Na de scherpe vlijmende beschrijving van Brussel, en het ridicule geimiteer van Parijs en Frankrijk in België, na de opmerking: „Il y a des gens, qui croient que Bruxelles, c'est tout à fait une ville!”; na de kriek op het uit alle mogelijke stijltjes samengestelde Palais de Justice: „tellement laid, que ça en devient beau!”; na z'n rechtvaardiging tegenover de groote Belgen, Maeterlinck, Verhaeren en Rodenbach, van welke laatste hij zegt (qu'il l'a surpris): „dans une vieille maison de Bruges, aux intimités silencieuses, assis derrière ce transparent, qui vaporise ses figures, écoutant chanter „les carillons et pleurer l'âme des hommes, regardant glisser les „cygnes sur les eaux bronzées du Lac d'amour”.... trekt de 628—E8 de Hollandsche grenzen over, evenwel zonder de grens-paal en de douane te hebben bemerkt. Daarom moeten ze terug. De douane-beambte, „fort d'un képi mathématiquement cylindrique explique que les frontières étaient des frontières et qu'on „n'entrait pas en Hollande, comme dans un moulin!” Hij zal er rapport over uitbrengen bij den „Ministre des Dignes!” Ik verdenk Mirbeau hier van 'n „blague en style du pays!”

Ik wilde de prachtige hoofdstukken te kunnen overschrijven die voorkomen onder „Dordrecht.” Van Gorinchem over de „Digue” naar Dordrecht rijdend, mediteert hij over „Claude Monet et sa découverte de l'estampe japonaise” te Zaandam; komt hij op Rembrandt, en in de avondzon: „Fermant les yeux „à l'ardeur insoutenable du couchant, vers où nous courions, „je songeais à la fin douloureuse du héros, de ce Rembrandt „des dernières années, enchaîné par la misère, en proie au malheur, expiant, lui aussi, peut-être, le crime d'avoir osé dérober „au ciel, pour nous, le feu divin de sa lumière!”....

In verband tot Breda, spreekt hij over Vincent van Gogh; dan vóór Rotterdam: „sur les Hollandais”....

„En Hollande, l'important est d'entrer.... Une fois, cette „difficulté levée, vous faites ce que vous voulez. Vous tombez „même dans le canal, si tel est votre plaisir.... Personne n'y voit le „moindre inconvénient et ne vous en saura mauvais gré, à condition que vous en retiriez mort ou vif, votre machine et vous „à vos frais”.... Dan verder: „Sous sa face tranquille, avec „ses gestes mesurées, le Hollandais est rude et violent. Il aime „aussi la moquerie, l'ironie. Mais quand on n'est pas Anglais „et quand on s'habille comme tout le monde, on s'en accomode „assez bien. Au besoin, il saura être complaisant sans servilité „et gaiement accueillante, s'il ne lui en coûte rien”....

De vreemdeling is hoffelijk!

Hij prefereert de Hollander uit Holland. In de andere provincies lijkt hem 't ras „moins fort, moins beau” — Merci pour nous! Dan nog verder: „La grande passion de l'homme en Hollande, c'est le travail. Ils savent organiser et développer tout.” Hier volgt een prachtig staaltje van 'n gesprek met 'n Hollander, die hem de vulcanen op Martinique benijdde:

„Que feriez-vous des volcans?” lui demandai-je.

„Je n'en sais rien.... la question ne se pose pas chez nous (!).... „Soyez sûr que nous en ferions quelque chose. Tenez, c'est „comme votre vent, dans le Midi, le mistral.... Oui.... Eh bien, „qu'est-ce que vous en faites?.... Rien non plus.... Pourtant „je me suis laissé dire qu'on sait parfaitement où il se forme.... „Rien de plus facile alors que de le capter et de s'en servir.... „Mais non.... vous le laissez souffler ou il veut, comme il veut.... „C'est de la gâcherie, monsieur.... de la vraie gâcherie”!....

Uw Hollander, Monsieur Mirbeau, was misschien een Hollander van Marseille! Die zijn er.

Dan, om de boven begonnen zin te vervolgen: „Ils ont aussi, „comme on dit, le commerce dans le peau.... Race forte et „dure, réaliste et laborieuse, dominée en toute chose par l'intérêt „qui ignore le scrupule et éloigne le sentiment!”....

En dan, na de charmante beschrijving van 'n „petite anglaise” in het hôtel, 'k weet niet juist meer waar; na de amusante geschiedenis van 'n paard dat schrikt voor de auto-lichten tusschen Dordrecht en Rotterdam en met den slapenden voerman, rechts omkeert maakt, zoodat de goeie man den volgenden morgen weer zal aangekomen zijn, vanwaar hij 's avonds vertrok; na de beschrijving van de hollandsche stad bij regen, „avec la musique au timbre monotone de la pluie sur les vitres,” komen eenige avontuurtjes, „tout parisien.”

Ik weet iemand, die er van genoten heeft, óók daarvan, maar 't is waar, dat „elle avait de quoi de ne pas être hollandaise.” En voor hen, die dat „de quoi” niet hebben, zou 't niet de moeite loonen, om van deze prentjes à la Fragonard de vloetjes op te lichten.

We laten dus „la porte, entrebaillée”, en besluiten deze bespreking na de vermelding pro-memoire, van de hoofdstukken over z'n vriend Weil-See, de speculant, die hem op 'n Rotterdamsche soos introduceert; na die over de Amsterdamsche grachten, over regeneffecten; na Purmerend, Edam en de vredesconferentie, met 'n fragment uit de beschrijving van Delft:

„La lune éclairait d'une lueur, aux éclats de nacre, les canaux „encaissés, les ponts qui les enjambent d'une arche unique, les „arbres grêles qui les bordent comme des rideaux de dentelles. „Et les découpages, sur le ciel, des hauts pignons, prenaient des „aspects d'un romantisme suranné et charmant.... Puis, entre „les espaces bleus, d'énormes tours surgissaient tout à coup dans „la nuit argentée.... Je dis qu'elles surgissaient: elles avaient „plutôt l'air d'être tombées du ciel, ayant gardé l'obliquité de „leur chute sur le sol. Et nous longions ensuite des palais, sombres „et muets, où la lumière dessinait, ça et là l'ogive d'une porte, „l'intervalle d'un créneau, des plaques de vitraux treillisés.... „Personne dans les rues; presque pas de lumières aux fenêtres... „des boutiques endormies dont le rayonnement semblait se rétrécir, s'affaiblir et mourir, comme celui des lampes, qui vont „s'éteindre dans un sanctuaire.... Et brusquement, nous respirions, parmi l'âcre odeur des eaux enfermées dans la pierre, „de violents parfums de jacinthes qui montaient, vers nous, de „barquettes pleines de fleurs, amarrées au quai et attendant le „marché du lendemain....

„Nous ne parlions pas....”.

Aan Monsieur Octave Mirbeau mijn vriendelijken wensch, dat hij nog vaak en met velen van z'n Holland-gelijkelijc gunstig gestemde vrienden, er terug keeren moge; misschien, misschien, ... zou dan Holland er op vooruitgaan!

TOM SCHILPEROORT.

* Paris, Bibliothèque Charpentier.

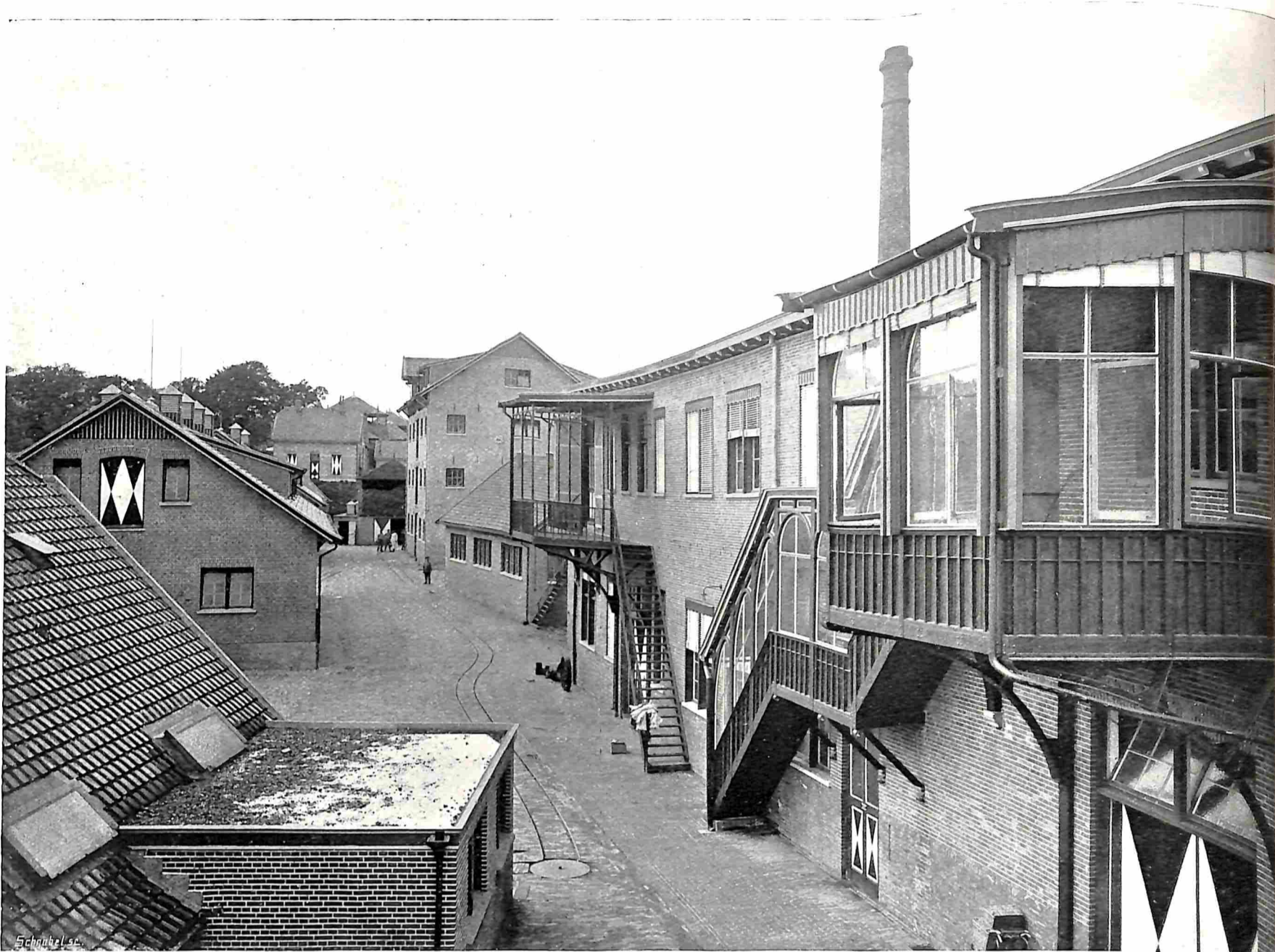

Foto Aug. F. W. Vogt.

VOGELVLUCHT MODELBOERDERIJ „HET HUIS TER AA”.

MODELBOERDERIJ „HET HUIS TER AA”.

HET was op den 1sten Juni, den eersten smoorheeten dag, welken de nieuwe lente ons schonk, dat wij van het station te Arnhem dadelijk rechtsaf sloegen om per fiets Oosterbeek en het daarachter gelegen Doorwerth te bereiken.

Gelukkig waren wij in deze keuze van weg — dat bleek later bij den terugtocht, toen wij niet meer de langzaam, maar geducht klimmende hoogten moesten optrappen, door het volgen van den benedenweg. Nu ging het heerlijk met het vrij-wiel voor den wind — maar ach, dat zuchtje koelte was haast niet de moeite waard en de weg, dien wij volgden, had slechts te sporadisch mooie gedeelten met verkwikkend lommer. Wat is aan dien weg op herhaalde punten toch leelijk gebouwd en, heere-mijntijd, wat hebben die boven-Oosterbeekers een heerschare van afschuwelijke nijdige paardenvliegen, die gonzend opstoven van de heerlijkheden op den stoffigen weg en verwoed over de stoornis in hun maaltijd den argeloozen fietser meters ver achtervolgden! De doorkijk op den glinsterenden Rijn, die zoo heerlijk verkoelend aan den benedenkant lag, was slechts zelden gegund en de mooie buitenplaatsen met waarlijk „buiten”-aanleg, zooals wij Hagenaars die kennen en waardeeren langs den lommerrijken Leidschen straatweg, waren slechts luttel in getal. Op de vriendelijke aanwijzingen van voorbijgangers, die hier veel toeschietelijker en jovialer beleefd zijn dan „bij ons”, sloegen wij een fraaien grindweg in, die langs een steile hoogte heerlijk-snel ons voerde door zon-doorblakerde bouwlanden, waar het nog groene graan even te wuiven stond in de nauwelijks merkbare koelte. De buitenplaats De Oorsprong, die lust der oogen, getuigend van waarlijk goeden, verrijnden smaak in den aanleg, lachte vriendelijk uit de diepte ons tegen. Het was tegen den tijd van den noen, velden en wegen waren als uitgestorven en in de klare, ijle lucht *steeg* de stilte tot ons op. Het was een heerlijk stukje weg, tot de pas hernieuwde grindwegen, welke naar de Westerbouwing — onze eerste pleisterplaats, waarnaar wij verlangend hadden uitgekeken — leidden, tot afstappen noodzaakten en wij door beukenlanen, waar de zoete geur ons uit den grond tegensloeg, de uitspanning bereikten.

De Westerbouwing leek ons een paradijs, een heerlijk plekje grond op een vergeten hoekje in de zoo schilderachtige omgeving. Verrassend van klaarte door de trillende atmosfeer was

het uitzicht boven, op den Rijn, waar slechts enkele schepen met steenen en grind geladen aan den wal gemeerd lagen. Nauw bewogen de wimpels aan de masten, het water zelf vertoonde slechts lichte krinkels door den stroom getrokken om de enkele verloren wilgen en kleine popels, die hier op de verdrongen uiterwaarden staan, het fijne kantwerk van het gebladerte der *accacia's* boven stond scherp uitgeknipt tegen het onpeilbare blauw van den wolkeloozen hemel, die aan den gezichtseinder boven de tallooze kerkspitsen scheen te rusten op een smallen rand van licht.

Overall rondom heerschte diepe stilte — eventjes, als een trein over de spoorbrug voortkroop, ver weg, kwam een dof gerommel over, maar spoedig was ook dit weggestorven en het leek dan of de zwarte slang van de brug met onmerkbaar schokjes voortschuifelde, telkens even te voorschijn komende achter de boschaadjes. Op de uiterwaarden en tegen den dijk stonden de koeien, nauwelijks zich verroerende, na te genieten waar-schijnlijk.

Maar tegen dat de schafttijd voorbij was — want wij waren hier aan de grens van een streek, waar rusteloos en met inspanning gewerkt wordt — werd het levendig op den weg van de vele arbeiders, die zich naar hun werk begaven. Op de schepen kwam vertier; witkielen wierpen automatisch zeker grind in kruiwagens, die een 15 pas verder over een plank van de schuit gereden met een kletter-geraas de steentjes in het water stortten om dadelijk terug gereden te worden en opnieuw gevuld.

En ook ons riep de plicht op uit de soezing, de tocht naar beneden werd aanvaard en weldra duidden groen met wit geschilderde ijzeren palen met krullen langs den weg aan, dat wij het doel onzer tocht zouden bereiken: de modelboerderij Het Huis ter Aa, waarvan de eigenaars — de heeren Scheffer en Zoon — op de aangrenzende heerlijke Huize Duno wonen.

Een sierlijk gesmeed hekwerk met veel verguld lootwerk sluit de bezitting van de straat af: een portier met de Willemsorde op de borst, waakt bij den toegang, waar rusteloos karren met steenen en tal van werklieden door trekken en loopen.

Hier bij het begin heeft men nog niet den indruk van de noeste en rusteloze werkzaamheid, welke aan den dag gelegd wordt op de uitgestrekte terreinen, waar men komt langs den flink klimmenden rijweg, die naar het woonhuis voert. Dra, als men de ge-

Foto Aug. F. W. Vogt. GEZICHT OP HET LANDGOED „DE DUNO” VAN DEN LINKER RIJNOEVER GEZIEN.

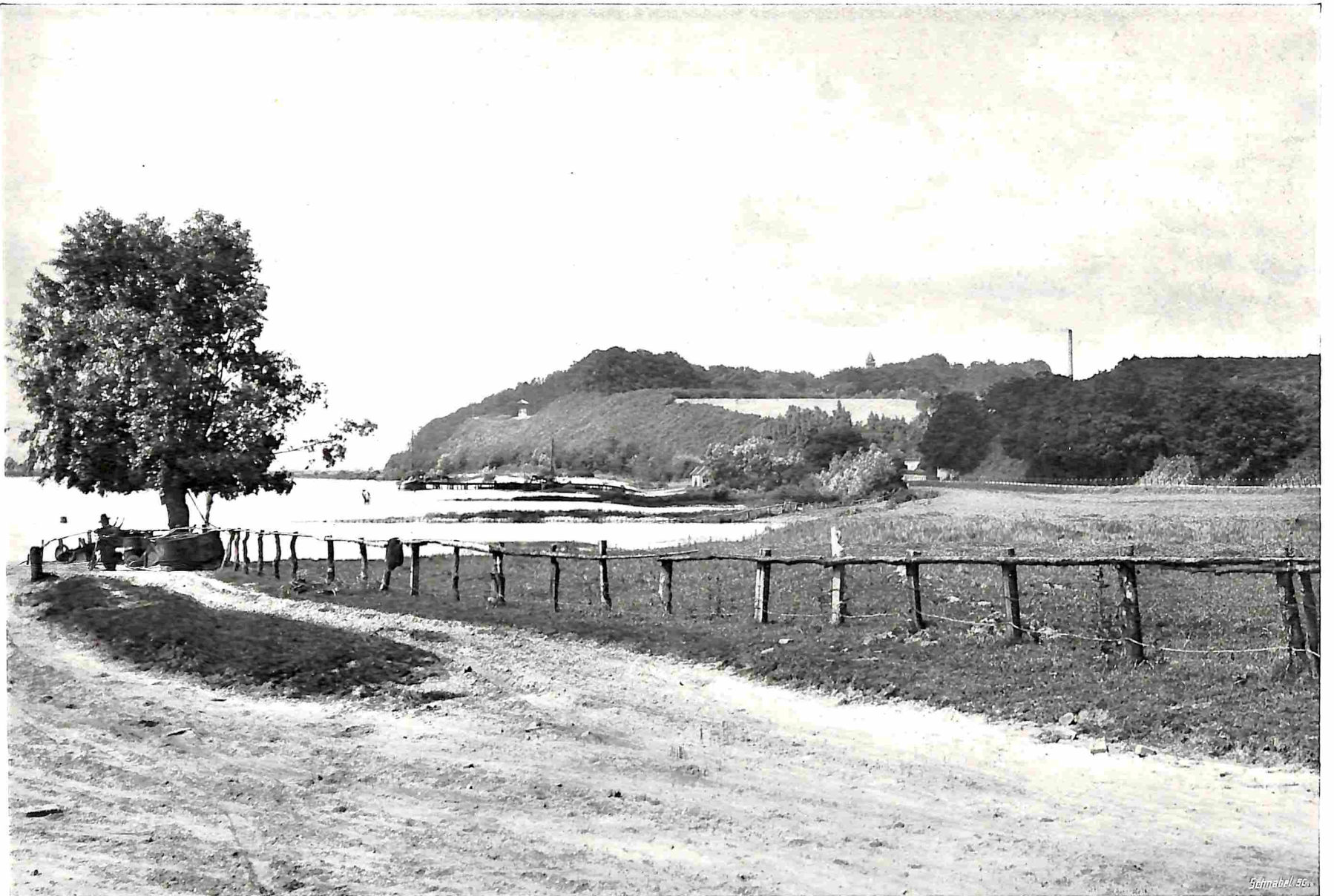

Foto Aug. F. W. Vogt. GEZICHT OP HET LANDGOED „DE DUNO” VAN DEN RECHTER RIJNOEVER GEZIEN.

Foto Aug. F. W. Vogt.

MODELBOERDERIJ „HET HUIS TER AA”.
HET MELKEN IN DE WEIDE.

Foto Aug. F. W. Vogt.

MODELBOERDERIJ „HET HUIS TER AA”.
KOEIEN IN DE WEIDE.

Foto Aug. F. W. Vogt.

DRIE ANDERHALFJARIGE PAARDEN VAN DE
MODELBOERDERIJ „HET HUIS TER AA”.

bouwen van de tegenwoordige modelboerderij voorbij is, die zoo rustig en vertrouwelijk met de groen-witte steenen en luiken ter zijde van den oprijweg liggen, ziet men links eene groote uitgestrekte grond, die wordt omgetooverd van bosch tot weide. De struiken zijn reeds vroeg er uit gehaald, de boomen gekapt en er is een laag mest op gelegd, met een spoor naar boven gevoerd, waar nu troepen mannen bezig zijn, die met den grond te verwerken en om te spitten. Dat moet allemaal weide worden voor de jonge kalveren en veulens, als het gezaaide gras welig is opgeschoten.

Rechts van den weg valt het eerst op, een groote flinke schoorsteen: het is die van de elektrische centrale, welke het geheele terrein — zoowel de reeds bestaande gebouwen, als de nog op te trekken en het woonhuis — van electrisch licht zal moeten voorzien.

En waar wij hier een aanvang zullen maken met een schetsmatige beschrijving van de gebouwen en prachtstallen, welke nog dit jaar, 15 September a.s., moeten afgeleverd worden, daar past in de eerste plaats een woord van hulde aan den heer Scheffer Sr., die voor het geheele omvangrijke werk, dat een aanneemsom van ruim driehonderdduizend gulden aanwijst, uitsluitend Nederlandsche huizen en firma's begunstigde en dus onze industrie de gelegenheid schonk om te toonen, dat zij voor de buitenlandsche firma's niet uit den weg behoeft te gaan, waar het geldt omvangrijk, degelijk en — naar de plannen en teekeningen oordeelende — ook sierlijk werk te leveren.

Veel, zeer veel bosch en hout is moeten geveld worden — men zou het kunnen bejammeren en dithyrambische ontboezemingen uiten over het geweld het natuurschoon aangedaan. Maar weegt dit verlies — dat trouwens den voorbijganger door een bocht van den weg verborgen wordt gehouden — niet in zeer ruime mate op tegen de enorme voordeelen, welke een zoo intensief bedrijf, dat zoovelen handen en hoofden werk zal geven, afwerpt?

Het opengekomen terrein, zeer heuvelachtig, gelijk alles aan die zijde van Vader Rijn, is gelijk gemaakt — men krijgt kramp in den nek, als men, onderaan staande, naar den rand van het verhoogde deel wil opkijken!

Maar hierdoor was men genoodzaakt voor de fundeeringen van de nieuw te bouwen stallen betonijzeren palen te slaan om niet het gevaar te loopen, dat door het werken van den aangebrachten grond de muren der gebouwen later zouden scheuren. Maar anders heeft men nergens heien noodig gehad, ook niet voor de bestaande gebouwen — zoo vast is de zandgrond gebleken.

Op de hoogvlakte dan, waarop wij deze loftuiting schreven, komt een... dorp, zoo mag men het noemen, zonder zich aan te grove overdrijving schuldig te maken. Wij gewaagden reeds van de elektrische centrale: deze werkt met twee stoommachines ieder van 120 P.k. en 4 Dynamos, maar is de rusttijd aangebroken, dan voorziet in de behoefte van electrisch licht, een haast onafzienbare, voor een bezoeker beslist ontelbare, rij van accumulatoren, die in

Foto Aug. F. W. Vogt.

MODELBOERDERIJ „HET HUIS TER AA”.
HET MELKEN IN DE WEIDE.

Foto Aug. F. W. Vogt. EEN DER MELKPRODUCENTEN VAN DE MODELBOERDERIJ „HET HUIS TER AA”.

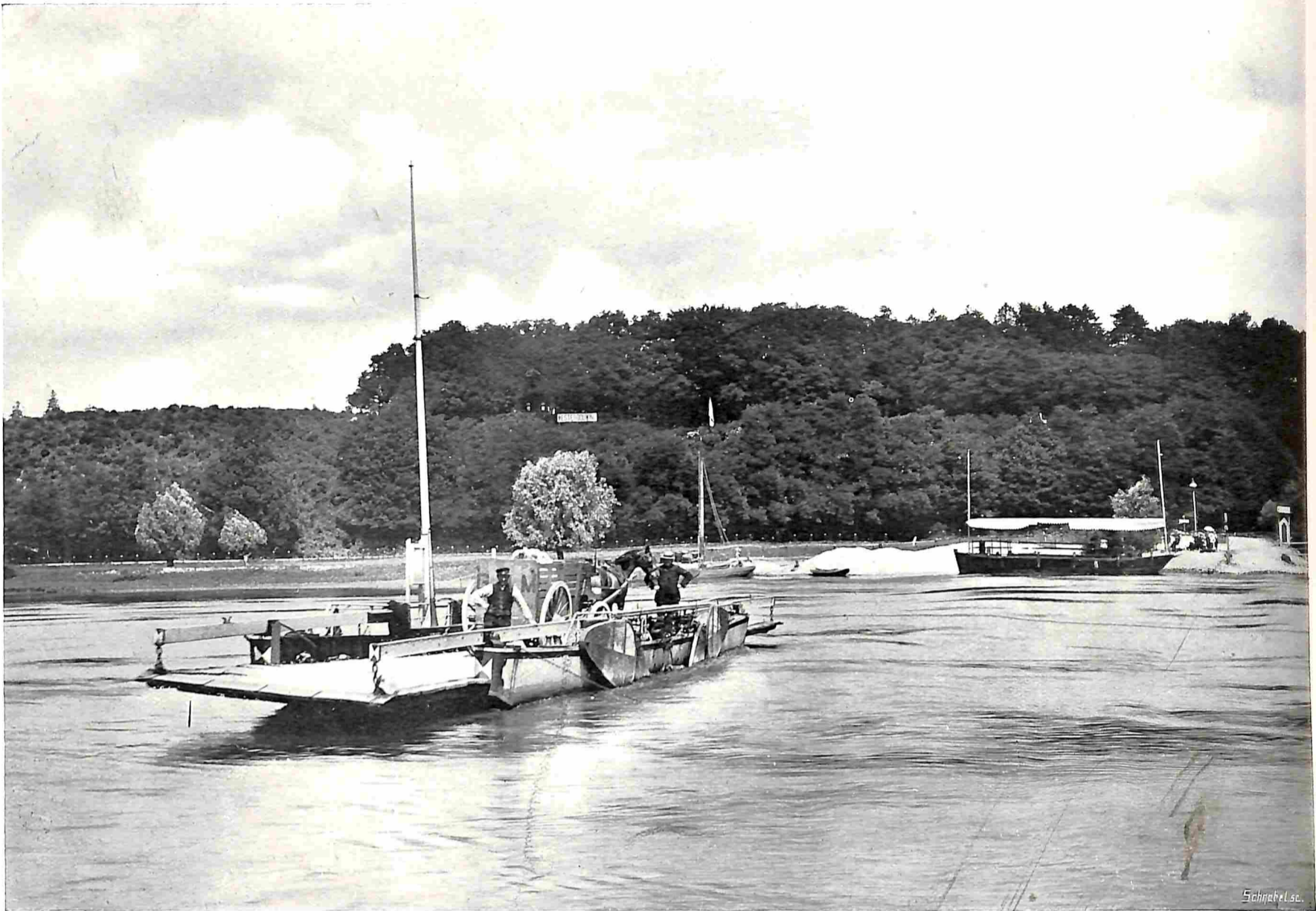

Foto Aug. F. W. Vogt.

MODELBOERDERIJ „HET HUIS TER AA“.

DRIELSCHVEER VAN DEN LINKER RIJNOEVER TER HOOGTE VAN DE WESTERBOUWING.

een zijzaal zijn opgesteld en door de motoren geladen worden. Het hoofdgebouw wordt een in een U-vorm met rechthoekige beenen gevormde modelstal, plat van dak, maar dank zij een eenvoudige borstwering-versiering toch elegant en los van uiterlijk. Dit platte dak wordt niet gedekt met zink, wat een onverdragelijke hitte in de warme zomermaanden zou geven, maar met houtcement, dat zeer koel blijft. Dit gebouw is wel het voornaamste, dat komt te staan op het plateau van 5 H.A. — het

moet een nieuwe boerderij vormen, waar in het begin 200 koeien onderdak zullen vinden, maar de afmetingen zijn zoo ruim genomen, dat bij gebleken behoefte dit getal verdubbeld kan worden. Zoo zal dan de boerderij in haar geheel met de volgende campagne 300 koeien tellen, die op de vette uiterwaarden, welke alle in den naasten omtrek (120 à 130 bunder) eveneens het eigendom zijn van den heer Scheffer, een ideaal grasland vinden. (Wordt vervolgd). E. RUEMPOL.

UIT ONZE NIJVERE STREEK.

„E R was eens” — zoo begint altijd een sprookje, zult ge zeggen, waarde lezer — maar onze oude meester heeft het ons voor „waar” verteld; en de goede man jokte nooit. Nu — er was eens een degelijke huismoeder in de hoofdstad des lands, die op de vraag van den groentebroer „of de juffrouw nog uien beliefde”, een bevestigend antwoord gaf, doch er tevens bijvoegde.... „maar niet weer zulke afgewaaide”. De juffrouw meende stellig, dat uien aan de boomen groeiden. 'k Herinner me nog, als de dag van gisteren, dat wij jongens het uitschaterden van 't lachen, toen meester 't ons vertelde, en in gedachten vonden we de uienjuffrouw erg, heel erg dom. Voor ons jongens van buiten, opgegroeid te midden van nijvere akkerbouwers, was de zaak zoo dood-eenvoudig, dat we ons moeilijk konden voorstellen, dat er menschen gevonden worden, welke zelfs van „uienbouwen” geen verstand hadden. Op lateren leeftijd wordt men wat zachter in zijn oordeelen, en kan men zich zeer goed voorstellen, dat iemand, die zeer zelden, ja misschien nooit „buiten” is geweest, zeer scheeve voorstellingen heeft van allerlei zaken het buitenleven betreffende.

In verband met het voorgaande kan ik me dan ook voorstellen, dat er nog menschen zijn, die aardappelen, in verband met het laatste deel van deze samenstelling, ook voor boomvruchten houden.

In de volgende regelen stel ik me voor een populair praatje te houden over de teelt van „vroeg aardappelen” in de Streek, die nijvere dorpenrij tusschen Hoorn en Enkhuizen.

Als de Streekerlandman — „bouwer” noemt men hem hier — in den zomer zijne aardappelen „rooit” (uit den grond spit), dan zoekt hij reeds zijn pootaardappelen voor het volgende jaar uit.

Deze aardappelen legt hij thuis in ondiepe, houten bakjes in 2 à 3 lagen, waarna al deze bakjes op een koele, doch vorstvrije plaats op elkaar worden gestapeld. Kort na nieuwjaar worden alle spruiten, welke zich aan de „poters” ontwikkeld hebben,

verwijderd. Daarna worden de bakjes geplaatst in een ruimte, waarin een temperatuur van 50° F. heerscht. De „bouwer” in de Streek richt tegenwoordig dan ook meestal zijne nieuwe woning zoo in, dat hij voor 't „spruiten” ruime zolders en kelders beschikbaar heeft. De bovenkop van het dak wordt dan ook niet schuin opgetrokken, doch heeft een gebroken vorm, waardoor ruime zolders worden verkregen.

Tegen de wanden van de hiervoor bestemde ruimten worden de met poters gevulde bakjes zoodanig opgestapeld, dat tusschen elke twee eenige ruimte overblijft. Daartoe zijn de eindzijden der bakjes iets hoger gemaakt, dan de voor- en achterkanten. Het op elkaar stapelen heeft het voordeel, dat, behalve dat men daardoor veel kistjes in een beperkte ruimte kan bergen, de aardappelen tevens min of meer van het licht zijn afgesloten. Zij maken daardoor langere spruiten, die reeds kort na het poten boven den grond komen. Dit lang worden der spruiten brengt echter mede, dat men ze de noodige ruimte moet geven om zoo in de lengte te groeien en het is hoofdzakelijk daarom, dat de kistjes niet onmiddellijk op elkaar mogen sluiten.

Het spreekt van zelf, dat, daar boven in de vertrekken de hoogste temperatuur heerscht, de poters in de bovenste kistjes veel eerder zullen gaan spruiten dan in de onderste. Om dit te voorkomen worden de bakjes voortdurend „omgezet”, zoodat het bovenste bakje van iederen stapel nu op den grond komt en ieder ontvingen, komen dus nu in de onderste, koudere deelen van het vertrek en omgekeerd, waardoor een gelijkmatige spruiting verzekerd wordt.

Ten einde de spruiten voldoende stevigheid te geven vóór de poters worden uitgeplant, stelt men ze een paar dagen aan het volle licht bloot.

Zoo is het Maart geworden, en reeds in de eerste dagen van deze maand, bij eenigszins gunstige weersgesteldheid, neemt het „poten” een aanvang.

Reeds ligt de akker klaar, netjes geschraapt, en overal zijn op den akker op gelijken afstand hooge rieten matten opgericht, die zóó, dat iedere plek tusschen twee opeenvolgende rietmatten goed door de zon kan worden beschenen. Deze heiningen blijven op het land staan tot de oogst van de vroege aardappelen aanvangt. Nu worden de pootgaten gemaakt, met een zoogenaamde „boor”, of een kleine spade, natuurlijk op evenredigen afstand. Zeer voorzichtig legt men nu een aardappel in ieder pootgat, (veelal turfstrooisel vermengd met paardemest), wordt aangevuld. Waarschijnlijk tengevolge van de daarin voorkomende gemakdienen mest een gunstigen invloed op de vroegtijdige ontwikkeling der aardappelen.

De afstanden, waarop de pootgaten gemaakt worden, zijn niet altijd dezelfde en hangen in de eerste plaats af van de grootte der poters zelf. Men sorteert de pootaardappelen n.l. naar de respectievelijk afstanden geeft, zoowel op als tusschen de rijen van 50, 40 en 30 c.M., althans, wanneer niet de teelt van aardappelen met die van andere groenten wordt gecombineerd. Veelal verbouwt men namelijk roode-, witte-, gele- of bloemkool tusschen de aardappelrijen — ook wel slaboonen, in welke gevallen er natuurlijk meer ruimte tusschen de aardappelrijen moet zijn.

Als nu zonnige dagen aanbreken ziet men spoedig, vooral in de nabijheid der rieten hekken, waar de zon de poters zoo heerlijk koestert, de spruiten voor den dag komen, en niet lang duurt het meer of de geheele akker is bezet met jonge aardappelplantjes.

Nu breekt een zorgvolle tijd voor den landman aan. Angstig ziet hij vaak des avonds naar den helderen hemel, want één strenge nachtvorst kan alle planten doen afsterven. Wel is de knol dan nog niet verloren, doch hij moet opnieuw groen vormen, en de oogsttijd wordt hierdoor natuurlijk aanmerkelijk verlaat.

Eigenaardig is soms zoo'n nachtvorst in hare werking. Terwijl de eene akker geheel „zwart” ziet, dus totaal is afgevroren, heeft de daaraan grenzende akker niet het minste geleden.

Gelukkig dus als de nachten niet te koud zijn, en het zonnetje overdag de planten koestert, waardoor ze spoedig tot vollen wasdom komen. En in den bodem heeft de pootaardappel vele „zijloten” gemaakt, waaraan nieuwe „knollen” zijn gegroeid.

Zoo'n geheele aardappelplant nu noemt de Streeker landman een „stoel”.

Zoo is na veel dagen van zorg en inspanning de „roottijd” der vroege aardappelen aangebroken. Nu zijn er handen te kort in de toch zoo dichtbevolkte Streek.

„Tijd is geld” — zegt het spreekwoord, en vooral in de aardappeltijd bevat dit spreekwoord volle waarheid.

Overal ziet men aan de huizen zwarte bordjes hangen, waarop de landman het uur aangeeft, waarop hij door den nachtwacht gewekt wil worden.

De meeste „bouwers” gaan dan ook 's nachts om 2 à 3 uur naar den akker, om aardappels te rooien, en bloemkool te snijden.

Met alle kracht wordt gewerkt om tegen 5 uur 's morgens eenige halve hectoliters „muizen” klaar te hebben, benevens een groot aantal frissche bloemkolen. Want om 6 uur 's morgens begint aan 't station Bovenkarspel reeds de veiling, de zoogenaamde ochtendmarkt.

Wat een drukte, wat een bedrijvigheid aan die veiling. Van alle kanten komen de volgeladen schuiten aanzeilen. Bij de veiling gekomen ontvangt iedere schuit een nummer, zoodat de schuiten in regelmatige volgorde het marktgebouw passeeren, een flink, ruim gebouw, waarin ten behoeve der veiling een electrisch afmijntoestel en een automatische afslager is aangebracht.

Het afmijntoestel bestaat voornamelijk uit een groote, zwarte plaat, waarop cijfers zijn aangebracht, welke door beweegbare klepjes zijn bedekt.

Aan de overzijde van het marktgebouw zitten op lange banken de kooplui, ieder naast een electrisch drukknopje, waarbij een cijfer, welke cijfers overeenkomen met die op de zwarte, rechtopstaande plaat in 't veilinggebouw.

Iedere koopman neemt uit den aard der zaak zooveel mogelijk altijd op hetzelfde nummer plaats. Stel U voor, lezer, dat een koopman bij N°. 2 zit. Drukt hij nu op 't knopje, dan gaat een electrisch schel signaal, en N°. 2 op de plaat wordt zichtbaar, doordat het bedekkende klepje valt. Drukken twee kooplui tegelijk, precies gelijk, wat zelden voorkomt, dan gaat wel de schel, doch geen cijfer wordt zichtbaar.

De markt begint. Een volgeladen schuit houdt voor 't veilinggebouw stil. De marktmeester roept: „20 zak groote muizen en 8 „kleine!”

Nu wordt de automatische afslager in beweging gesteld: een groote wijzerplaat, waarlangs een wijzer zich langs duidelijke cijfers beweegt. De wijzer geeft het cijfer 62 aan. Koopman N°. 3 drukt op zijn knopje — de bel gaat — N°. 3 wordt op het zwarte bord zichtbaar, en de automatische afslager wordt stop gezet. Gebleken is dus, dat koopman . . . de 20 halve H.L. „groote muizen” heeft gekocht voor 62 stuivers of $\frac{1}{3}$ 3.10 per $\frac{1}{2}$ H.L. De 8 zak „kleine” worden nu op soortgelijke wijze afgeslagen. Zoo volgen de schuiten achtereenvolgens op elkander. „Of 't druk is?” Sommige veilingen passeeren 2 à 300 schuiten den afslag, zoodat in het drukst van den roottijd ongeveer 10.000 halve H.L. aardappelen alleen te Bovenkarspel worden geveild.

Ook te Hoogkarspel, te Broekerhaven en Enkhuizen worden dagelijksche afslagmarkten gehouden. Toch is daar de omzet bij lange na niet zoo groot als te Bovenkarspel.

Verreweg de meeste aardappelen worden via Amsterdam vervoerd naar 't buitenland. Vooral Duitschland betreft jaarlijks voor duizenden guldens uit de Streek. Ja, de Streek is een vruchtbaar hoekje van ons vaderland, waar duizenden menschen leven van den vetten bodem, maar — 't is niet alles goud wat er blinkt. Wanneer in het voorjaar de nachtvorsten de vroege appelenoogst teistert, wanneer de prijzen der producten voortdurend gedrukt zijn, dan staat het er voor den Streeker landman niet rooskleurig bij.

Want, lezer, de landprijzen zijn verbazend hoog en de huur van den akker tot het uiterste opgevoerd. Bemesting en bewerking van den bodem met dure arbeidskrachten, zij vragen veel geld.

Zoo moeten ook in de vruchtbare Streek alle zeilen bij den mast, wil de landman zich een goed bestaan veroveren, en alles moet medewerken, als de „Streeker bouwer” van zich zelve kan getuigen: „Hoe genoeglijk rolt het leven

Des gerusten landmans heen.” U. G. DORHOUT.

Wat een groote stad verbruikt.

HIJ, die des morgens vroeg door de straten wandelt, bakkers, slaggers en groentenverkoopers van huis tot huis ziet rondgaan, vraagt zich wel eens af, hoeveel er toch wel dagelijks verbruikt wordt, voordat alle menschen behoorlijk gevoed zijn.

Voor verscheidene artikelen is het onmogelijk daar ook maar een eenigszins juiste raming van te maken, van andere zijn de getallen echter bekend. Zoo vinden wij in de „Revue économique internationale” eenige cijfers opgegeven betreffende Parijs, die inderdaad belangwekkend zijn. In het jaar 1906 werden in deze stad verbruikt 82½ miljoen kilo rundvleesch en 15½ miljoen kilo varkensvleesch. In hetzelfde jaar werden te Villette ingevoerd 331.563 ossen en koeien, 192.093 kalveren, 544.770 varkens, 1.789.679 schapen, waarvan er ongeveer $\frac{3}{5}$ in Parijs zelf, en de overigen in den omtrek werden verbruikt.

In het abattoir van Vaugirard werden in hetzelfde jaar geslacht 50.818 stuks grof vee, 55.538 kalveren, 154.166 varkens, 344.070 schapen, 44.420 paarden, 583 ezels en 110 muilezels. Gedurende dit jaar werden daarenboven nog in Parijs ingevoerd 2.310.350 kilo paardenvleesch. In de hallen werden verkocht 23.838.067 kilo gevogelte, 21.852.039 kilo groente en fruit, alsmede 18.238.705 kilo eieren.

Dit zijn zeker alle getallen die spreken. Een groote transatlantische mailboot, varende tusschen Hamburg en New-York neemt voor iedere reis 35.000 pond versch vleesch en minstens 5.000 pond gevogelte mede. Bij het lezen van deze cijfers staat men verbaasd over de behoeften van den mensch.

E. TH. W.

SNOEKVISSCHEN.

HOU je van snoek?
'k Vroeg 't aan een besten vriend van me, die op 'n Zuid-Hollandsch dorp bij me gelogeed was.

— Snoek met peterselie-saus? vulde mijn vrouw aan, er prijs op stellend een der volgende dagen aan haar gast iets speciaal lekkers uit onze eigen omgeving op te disschen.

— O, ja! 'n heerlijk eten! bekende gulweg onze steedsche logé.
— Zoo! Dus jij bent nog altijd geen vegetariër, trots je neigingen naar dien kant?

— Half en half, altijd nog, — och! wat je in je jeugd als goed en lekker hebt leeren genieten, dat houdt toch maar altijd z'n bijzondere bekoring, en er zijn nu eenmaal allerlei omstandigheden bij je thuis. . . .

— Schei maar uit! hernam ik, — je houdt van snoek, we zullen snoek eten!

— Kun je die hier zoo goed krijgen, ja zeker?

— Krijgen? We vangen ze zelf, man! en we eten ze vaak. Je bent hier nu eenmaal onder de wilden te gast, smul eens mee met de barbaren, die nog leven in 't jagerstijpperk, die buit zoeken te land en te water, en nog eeuwen van cultuur door te maken hebben, vóór ze zich met de succulentie van hazelnootjes en rozijntjes tevreden stellen. . . .

— Neen! wees nu billijk, bedenk eens even. . . .

— Och! ik kan je alle redenen opnoemen, waarom we geen vischjes vangen en eten zouden, — maar. . . . wat je nu eenmaal een sport geworden is, die je hartstochtelijk beoefent, waarvoor je hier zoo prachtig de gelegenheid hebt. . . .

— En die je gedurig een kostelijk maal verschaft! viel mijn vrouw bij, — daarbij blijf je!

Zoo spraken wij af, dat hij net 'n snoeketer was als ik 'n snoekvanger, beiden ons leuk houdend om lekker te kunnen visschen of vischeten, waarna we op hoop van zegen een fleur gingen uitzetten.

Eerst moest een aasvischje gevangen worden, wat in het zachtstroomende riviertje vlak achter ons huis een klein kunstje was. Voorntjes en blikjes waren er gemakkelijk te vangen voor onze stoep. Met behulp van een stukje kaasleeg aan 'n licht tuigje had 'k in 'n oogeblik een flinke, spartelende voorn te pakken, die aan de snoekenvangst zou worden geofferd.

— Maar deze is toch veel te groot! opperde mijn vriend.

— Te groot? Een aasvoorn is zelden te groot, leeraarde ik. — want de snoek is de gulstigste, de meest vraatzuchtige van alle roofvissen. Een snoek verslindt alles: kikkers, muizen, ratten, jonge eenden, ja! ik heb eens een visscher hooren vertellen van twee snoeken, die elkaar halverwege hadden opgegeten!

Een stukje koperdraad, eindigend in twee oogen, een dubbele koperen vischhaak, een meter of zes visschersgaren en 'n lange stok lagen klaar om de snoekfleur te vormen.

'k Maakte met de punt van mijn pennemes een kleine opening in de rughuid van den voorn, schoof het koperdraadje met het dunne oog onder de huid door tot bij den kop, gaf daar weer een sneedje in den rug en schoof het oog naar buiten.

De voorn zat geregen aan het koperdraad, dat door de groenige huid heen zichtbaar was. Voorzichtig werd de dubbele haak aan het voorste oog geschoven en onder de huid teruggetrokken, zoodat nu boven den voornkop twee scherpe haken rechtop stonden. Aan het achterste oog werd het eene uiteinde der opgewonden lijn bevestigd, 't andere einde aan den stok gebonden, waarna de op het water liggende stok stevig in de schoeiing werd vastgezet.

De lijn zat losjes, even bevestigd aan de mik, zoodat die bij een flinken ruk aan het een meter diep zwemmend vischje gemakkelijk kon losschieten en afloopen.

— Ziezoo! dat is klaar! laat er nu maar eens een twaalfpounder aanblijten!

— 'n Treurig wreed bedrijf toch, ouwe jongen! meende mijn vriend, die nog dacht aan de behandeling van het offervischje en peinzend neerkeek op de zacht heen en weer gerukte lijn, waaraan 't spartelende beest zich nog dacht te ontworstelen.

— Je hebt 't toch ook mee vastgehouden straks! We zouden snoekfleuren, hè? en morgen snoek eten, nietwaar? Wees nou niet sentimenteel, als-je-blijft! Als jij bij van Laar of waar ook in de stad je vischjes koopt, durf je ze wèl te eten, zonder tranenplengen, hè? Ik zeg: Eet je ze, dan moet je ook den moed hebben om ze te vangen! Of wou je met doode vischjes snoek vangen? Laat er maar eens een flinke snoek aan de fleur liggen, dan klaart je betrokken gezicht wel op!...

— Hoor eens! wat 'n advocaat voor kwade zaken! spotte mijn vrouw.

— Wie heeft er uitgenoodigd: — Snoek met peterselie-saus?

Zoo won ik het pleit, dat voelde ik heel goed, en maakte van de gelegenheid gebruik om een van mijn liefste liefhebberijen te verdedigen.

Want, wezenlijk, wie nog nimmer een snoek gevangen heeft, weet niet welk een voldoening het bemachtigen van zulk een grooten visch geeft; 't bevredigt een der oer-instincten van onze menschenlijke natuur! In ons allen leeft nog de jager, die om buit uitgaat, en al geven deze tijden geen wilde reuzendieren te bekampen, we vragen toch met velen den prijs voor onze behendigheid, voor ons geduld, voor onze inspanning; we willen jagen en visschen naar 't levende doel en vorderen het recht den buit lekker toe te bereiden en er van te smullen.

De snoek is een eenige sportvisch!

Zoo vaak is 't ons gebeurd, als we met een plomp of gevoelsim op baars uit waren, om die roodgevinde gulzigaards door het warrige kroos uit de slooten op te zwaaien, dat ons het heimelijke verlangen becroop om nu, juist nu nog, een snoek machtig te worden. Dan tuurde je over den wirwar van plompen en bruinrood kroos, kaardeblaren en pijlkruid, kikkerbeet en zwanebloem, paardestaart en duitblad; je oog zocht het plekje, waar de snoek liggen kon.

Aan de hoeken van 't weiland, waar de tochtslooten op de wetering uitkomen, liep je met dubbele omzichtigheid; met kennersblik overzag je het terrein en liet het aas dansen, waar je de

snoek vermoedde honderdmaal vergeefs. — tot je eensklaps dien eigenaardigen ruk aan je sim voelde, welke het snoer schuin naar onderen trekt. De beweging doorschokte je pols en je wist het in-eens, dat daar een snoek aanbeet.

Dan, vlug even den hengel aantrekkend, voelde je dat de haak gepakt had en je haalde laag langs den walkant op; in een enkel blik zag je hoe dat moest tusschen de waterplanten door; met klimmende spanning in enkele seconden beurde je de zwaarte van den buit, je bepaalde de gewenschte snelheid van beweging en wist behendig de richting van opzwaai te kiezen. 'n Moment was 't slechts, maar er zat emotie in, grooter naar mate de snoek grooter was; en bij een fortuinlijk gebeuren kon je dan, met den over den kop buitellenden visch in 't gras voor je voeten, verheugd en vergenoegd in je zelf staan lachen, de droogte door de opwindung van het oogenblik uit je keel weg-slikkend, onderwijl je den buit opstak. Dát moment is het, wat de hengelvisscherij tot een genot maakt, gezwegen dan van de streeling der groote en begeerige oogen naar je vangst, als je na een vischtocht huiswaarts keert, gezwegen dan van de streeling der eigenliefde, als je zware net gedragen wordt als trophée voor je visschersnaam, gezwegen van de streelingen langs je verhe-melte, die grooter zijn bij 't eten van zelfgevangen visch dan bij de lekkerste koopvisch!

Zoo zat ik, alles belegend met voorbeelden uit mijn visscherservaring, geruimen tijd te pleiten in mijn kwade zaak, toen mijn vrouw eensklaps riep:

— Zeg! kom eens gauw! je hebt beet, de mik is warempel afge-loopen!

Jawel hoor! de lijn had zich geheel ontrold en stond schuin naar den bodem van 't riviertje. Er had bepaald een snoek aangebeten! — Ophalen al? Rustig wachtten we eenige minuten tot sinjeur het aasvischje, waarmee hij naar de diepte was gedoken, geheel verzwoegen kon hebben.

Losjes vasthoudend palmde ik toen de lijn in, een vrachtje omhooghalend, dat zachtjes heen en weer wiegelde en plots zijwaarts rukkend, schichtig naar den bodem schoof.

Voorzichtig ophalend telkens, bij iedere poging tot ontvluchting de lijn vierend, moest de snoek vermoedid raken, wat te pas kon komen bij het ophalen van den zwaren, sterken visch.

Want, 't was een mooie, dat had ik al gezien door 't watervlak! 'k Had den slanken, olijf-bruinen vorm met de zwarte rugstreep

al zien schemeren; de geelgroene marmervlekken op de zijden, de spitse, platte bek hadden den snoek al doen herkennen, ik schatte al 'n vijfpounder!

Heerlijk gevoel, dat beethebben; de vangst zoo dichtbij te zien, — daar zat spanning in, welke ons drietjes 't visschersgeval volmaakt inleven deed!

't Schepnet lag bij de hand; eindelijk met een opzwaai, door 't net ondersteund, lag de buitellende snoek voor ons op den wal.

— Zoo doen wij dat! — blufte ik, — nou?

— Ja, dát is visschen! beaamde mijn vriend.

't Was een pracht-exemplaar, een echt blanke snoek! Even bewonderden we den kloeken bouw van den zoetwaterhaai, begrepen uit den stand der drie achterste, forsche vinnen welk een verbazende stuwkracht deze zwemmer ontwikkelen kan, als hij in snelle vaart op zijn prooi afschiet; we ijsden van het scherpe gebit met de vlijmpuntige tanden.

Maar, — we wilden niet martelen... Een paar welgemikte, flinke slagen op zijn harden, beenigen kop lieten een siddering door de volle lengte van den snoek gaan... en weinige minuten later was onze kelder geproviandeerd voor de komende „snoek met peterseliesaus“.

G. DE GRAAF.

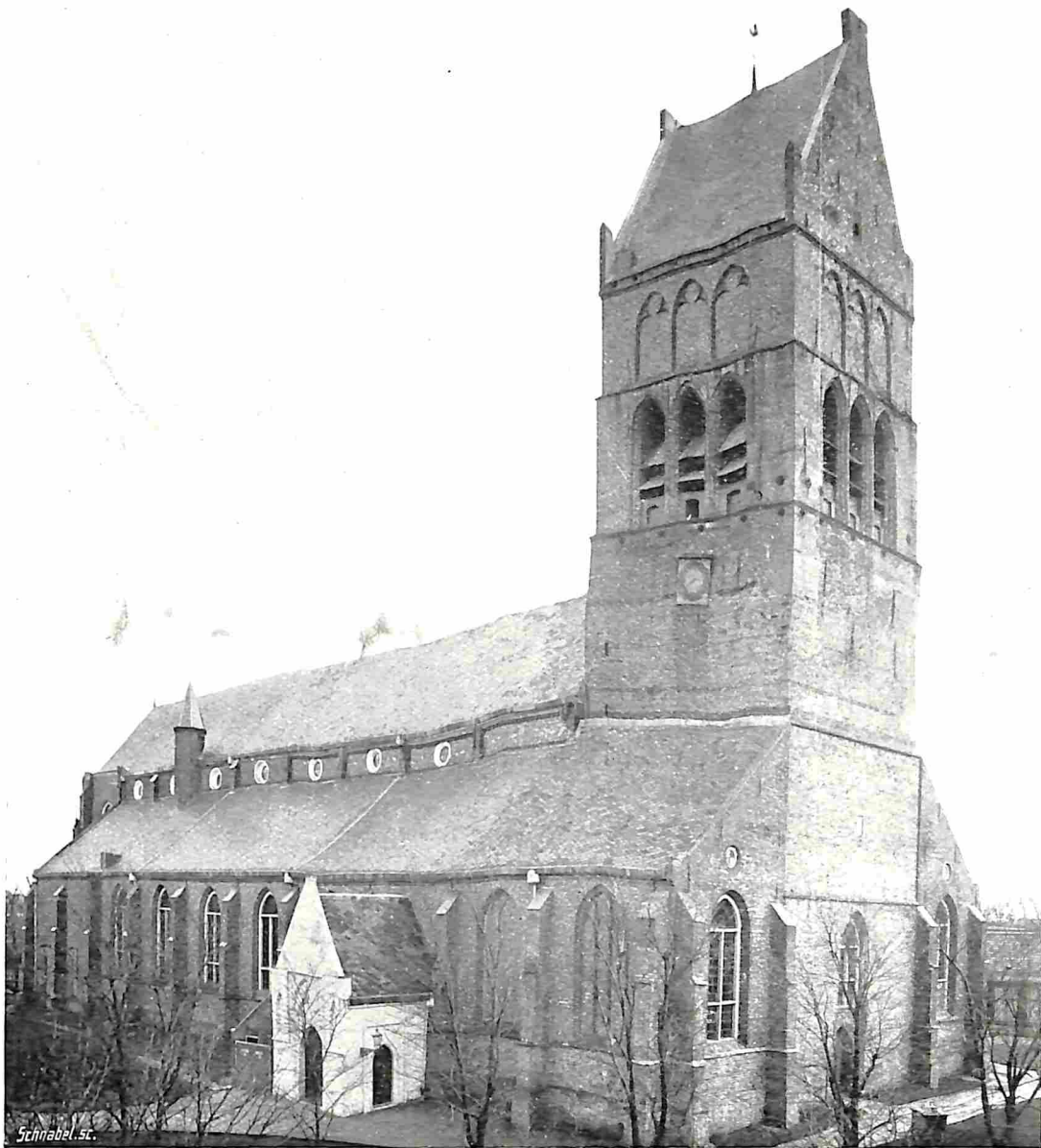

Foto Austermühle.

DE ST. MARTINIKERK TE BOLSWARD.

DE ST. MARTINIKERK TE BOLSWARD.

DE St. Martinikerk te Bolsward is ongetwijfeld een der oudste van Friesland. Met die van Franeker is zij nog een bijna eenig voorbeeld van ouden Frieschen kerkbouw. Het massale gebouw, in 1446 gesticht, werd voltooid in het jaar 1463. Reeds vroeger stond op deze plek een kerkgebouw; en de Martinikerk is gedeeltelijk om en over dit oude gebouw opgetrokken. Inden Westmuur van den ouden, massieven toren bevindt zich de verweerde St. Maartensteen, met beeldhouwwerk voorzien. Duidelijk ziet men hier nog de voorstelling van St. Maarten, den goedhartigen Bisschop, die de hellet van zijn mantel gaf aan een arme.

Vestigen we thans onzen blik op het interieur van de kerk, een middenschip met zijbeuken. Reeds dadelijk worden we getroffen door dien prachtigen preekstoel, waarvan een schrijver uit de vorig eeuw verklaarde, dat het is „een sierlijk gewrocht, meesterlijk van beeld- en snijwerk, dat misschien zijn weerga in de 7 provinciën niet heeft.”

In 1659 werd aan dit kunstwerk de eerste hand gelegd, en drie jaar later was het voltooid. Door den glazenmaker Gerben Wopkes werd het ontwerp geteekend, terwijl de stoel werd vervaardigd door den Bolswarder kistenmaker Pytter Jurjans. In het oorspronkelijke ontwerp komen de twee voorste kolommen niet voor, deze zijn later voor meerderen steun aangebracht.

Het prachtige snijwerk werd eveneens door een Fries vervaardigd, Johannes Kinnema genaamd, destijds woonachtig te Alkmaar, aan wien het hout telkens van uit Bolsward ter bewerking werd gezonden. Niet minder dan drie jaren zijn met het vervaardigen van het snijwerk heengegaan. De maker bedong voor zijn arbeid 700 guldens en zes zilveren lepels.

De stoel, van zwaar eikenhout, vertoont op het voorvlak het „Boek der Boeken”, terwijl op de zijvlakken de 4 jaargetijden in beeld zijn gebracht, alles in lofwerk omsloten. Ook de randen van stoel en klankbord zijn tot in de kleinste bijzonderheden keurig bewerkt, en verraden het kunstenaarstalent van den maker.

Niet minder sierlijk van bewerking zijn de koorbanken. Wel hebben sommige deelen door den tand des tijds veel geleden, doch aan alles merkt men op, dat men ook hier heeft te doen met het werk van een kunstenaar.

De slanke spitsbogen, de prachtige belegstukken, de rugleuningen zijn in één woord kunstig bewerkt. Met kwistige hand zijn overal beelden aangebracht. Men merkt er onder op: St. Michiel met den Draak, St. Maarten, Petrus en Paulus, den Mannaregen, den Doop des Heeren, Christophorus en vele andere.

Ook het orgel is eene bezichtiging overwaard. Het strekt zich met talrijke versieringen tot boven in het gewelf uit. Reeds in 1539 bezat de Martinikerk een orgel, destijds een hooge uitzondering in de kerkgebouwen.

Naast het zoogenaamde „antycypseien” stond in de 15de eeuw ook de kunst van steenhouwen te Bolsward in hooge eere. Trouwens een drietal zerken in de St. Martini leveren hiervan het duidelijkste bewijs. In het koor treffen we een tweetal kolosale zerken van groote kunstwaarde aan, n.l. die van een vroegeren Burgemeester Heerema en zijn huisvrouw Sithia van Cammingha. Beide liggen gebeeldhouwd op de zerk in natuurlijke grootte, in groot ornaat, omringd van de wapens der families. Boven hun hoofden staat in kreupel Latijn: „qui vos estis nos fuimus, qui nos sumus vos eris” (wij waren, die gij zijt; — wat wij zijn zult gij worden).

In het Zuiderdeel der kerk bemerkt men het wit marmere borstbeeld van Gijsbert Japicx, een der edelste, geleerdste en geniaalste van Bolsward's burgers, bekend als een der beste Friesche schrijvers, welke een eereplaats verdient onder de groote mannen van zijn tijd.

Het borstbeeld uit cararisch marmer rust op een pedestal van fijn graniet, en is in 1823 vervaardigd door den beeldhouwer J. P. Grabiël.

Heeft men in menige Protestantsche kerk den ernst der vroomheid meenen te openbaren in minachting der kunst, de St. Martinikerk te Bolsward, waarvan we tusschen den tekst enkele afbeeldingen geven, vormt op dezen regel een gunstige uitzondering.

Bovenstaande gegevens ontleenden we voor 't meerendeel aan het interessante werkje „Friesland en de Friezen”. D.

Boschbessen.

MENIG buitenwoner zal wel de gewone *Boschbes Vaccinium*

Myrtillus kennen, die in groote menigte hier te lande voorkomt in de bosschen op de Veluwe, in de omstreken van Nijmegen en Groesbeek, in den omtrek van Breda, op het eiland Terschelling enz. De bessen worden in die streken gewoonlijk door kinderen verzameld en dan in vaatjes naar Engeland verzonden. Bepaald jammer is het, dat van dezen vrucht hier te lande niet meer gebruik gemaakt wordt en dat onze industrie een grondstof laat uitvoeren, die zij zelf zoo goed zou kunnen verwerken.

Alle geneeskundigen is het bekend, dat de Boschbes een bij uitstek goed werkend middel oplevert tegen verschillende aandoeningen van den mond en een aftreksel der bes-

sen wordt als het best werkend middel tegen spruw, vooral bij oudere menschen, beschouwd. Hen, die in deze streken wonen, kunnen wij echter raden eens Jam van de boschbessen te koken, dat op dezelfde wijze geschiedt als bij andere vruchten. Het is een zeer lekkere, frissche gelei, die, zooals reeds gezegd, zeer gezond is.

Behalve Jam, laat zich van de Vacciniumbessen ook een zeer smakelijke vruchtenwijn maken. Dit geschiedt op dezelfde wijze als men z.g.n. bessenwijn maakt. De boschbessenwijn, die ongeveer een soortelijk gewicht van 1.018 en een spiritusgehalte van 13 vol. pCt. heeft, is zeer rijk aan tannine en daardoor reeds zeer gezond.

Velen, die in de schoonste streken van ons land buiten wonen, zijn in de gelegenheid de boschbessen tegen lagen prijs gemakkelijk te verkrijgen. Waarom zouden zij ze zelf niet benutten in plaats van ze voor het meerendeel naar Engeland te laten uitvoeren. E. Th.W.

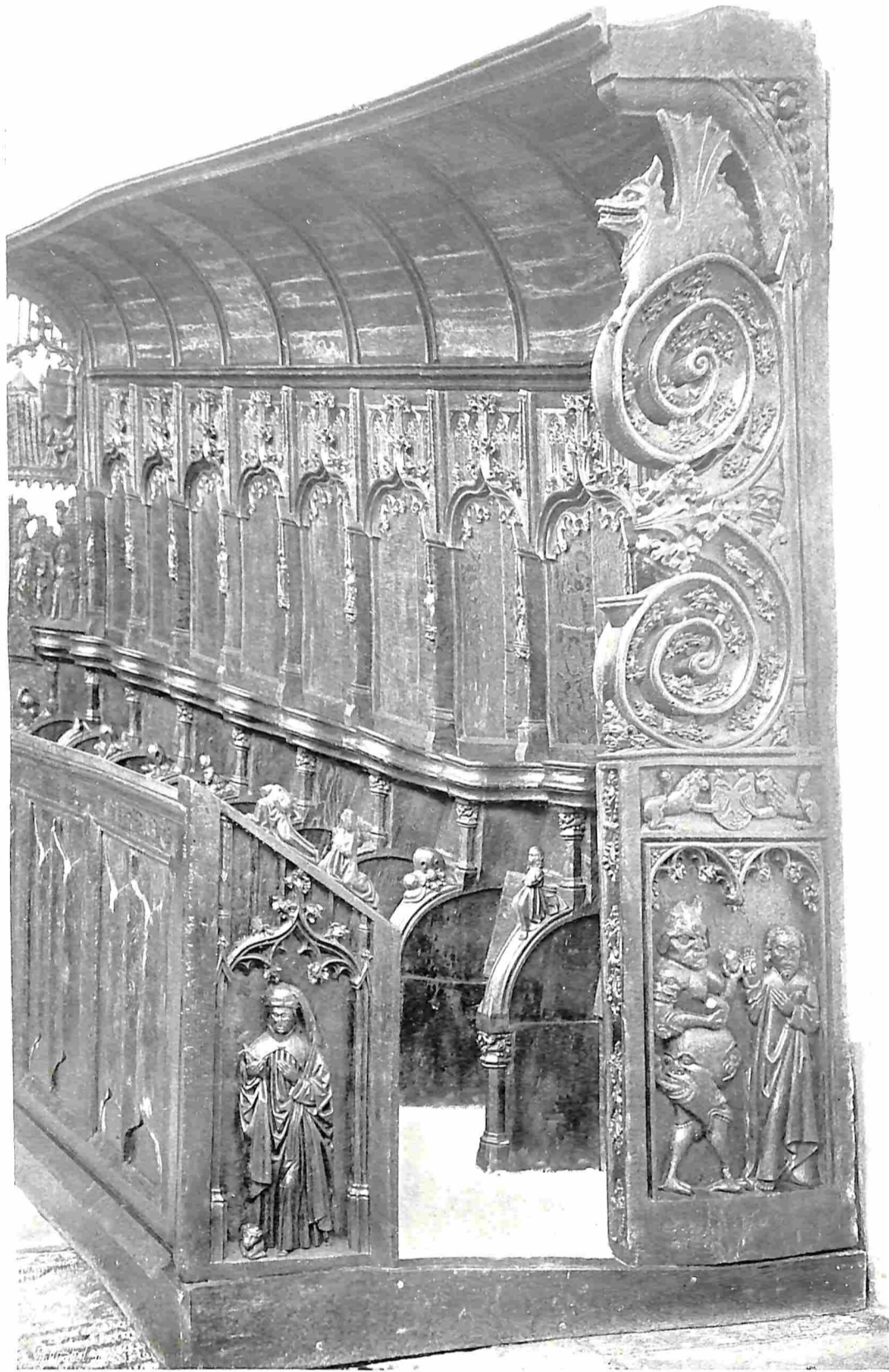

Foto Austermühle.

DE VROEDSCHAPS BANK
IN DE ST. MARTINIKERK TE BOLSWARD.

EEN LIEF PLEKJE.

WE hebben voor de lezers van Buiten een bos asters geplukt en ge raadt in tien en niet waar! Ge weet het vruchtbare schiereiland, dat zich ten Oosten van de lijn Hoorn-Medemblik uitstrekt; — welnu, heel aan de meest oostelijke kaap daarvan in de Zuiderzee plukten we onze wilde asters, die er bij duizenden groeien.

Naar die Kaap, — door ons 't wad genoemd, — mengsel van aangeslibde zeeklei, scherp zand en zee gras, is onze liefste wandeling, 't Is buiten den buitensten zeedijk, een grazig weidje, dat een groot deel van 't jaar en ook bij vloed vrijwel onder zee staat; doch in de zomermaanden heeft het een weligen en zeer bijzondere plantengroei, monsterkaartje van een flora-deel onzer zilte kleigronden.

Ruige plekken zijn er, waar bijna ieder plaatsje bezet is door riet en bloembies; het kwelder gras heft daarnaast zijn losse pluimen en wisselt af met een soort vossestaart op knobbeligen stengelvoet, — verderop rijzen wilde bosjes van het mooie grijsgrauwe loogkruid; ginds zijn weer plekken bedekt met de rondhoekige ruiten der roode meldeblaren of de scherpgetande lancetten der strandmelde, waaruit de groene schijnaren zich recht omhoog beuren.

Jammer dat ook hier een enkele maal in den zomer de zeis veel komt wegmaaien van wat zoo vlijtig groeide, al blijft de rijke natuur steeds moois bieden!

't Is er heerlijk rustig daar op 't wad! Een eind uit den wal zijn er steenen golfbrekers gelegd, waardoor de ondiepe strandzee er bijzonder kalm en vredig is. In de vloedkuilen scharrelen tal van bruin-roode en grauwe krabben om op hun kromme kriebelpooten, de schrik van zeeslakken en stekeltjes. Je kunt er heerlijk liggen aan de grazige kanten van die kuilen.

Achter je is de horizon gedekt door den opstaanden dijkkrug, die rijkbebloemd is met wilde kamillen en wikke, — rechts, links en voor je strekt zich de zee met reflexen van den hemel in 't golfdeinende vlak.

Rondom heerscht er de rust van hemel en zee in volkomen harmonie van kleur en toon. En het kleine stukje land waarop ge staat is rijk aan plant en bloem, bloem vooral!

Talrijk is er de zeeaster, om haar standplaats in den door zeewater gedrenkten bodem ook „zulte" geheeten.

Stijf naast elkaar gedrukt bijna staan de rechte stengels, die zich naar boven vertakken en tal van asterbloempjes dragen in nuances van donker-blauw lila der pasgeopende tot het haast wit-verselekte lila der uitgebloeide, welke later als witvlokkige zaadpluimen de stengeltoppen tooien zullen.

De zeeasters hier zijn niet zoo hoog en fors als die onzer eilanden langs de Noordzee, doch de bloeiwijze is even mooi en doet sterk denken aan de zachtpaarsche herfstasters onzer tuinen. Onnoemelijk veel bijen, hommels en wespen vliegen van bloem tot bloem boven de dichte, bossige groeiplaatsen, want de zulte is verbazend honingrijk.

Streelt de zoetrokige lucht der zeeasters onzen reuk, 't gehoor gaat er te gast aan het koor der nijvere insecten, waarin de dagwespen, stilstaand in de lucht op haar onzichtbaar zwirrende gazen vleugeltjes de neuzige, hooge flageoletten spelen, terwijl dikke hommels diepe basnoten doen klinken.

Tusschen de naastig werkende nutsbijen verfladderen vlinders er haar korte leventje in zwijmelenden gelukstuimel van bloem tot bloem, dronken van honingzeem en klaren zonneshijn.

In de grazige gedeelten van het wad komen enkele bloemen voor, welke zeer eigenaardig ook haar groeiplaats in zilten kleigrond kiezen.

Zoo bloeit er het Engelsche gras in zulken rijkdom, dat gedeelten der strandwei er rose bebloemd mee stonden. We namen er gedurig plantjes van mee naar huis en legden er een grasrand van aan, die het voordeel biedt van niet geknipt behoeven te worden en bovendien een groot deel des jaars met lieve rose bloemhoofdjes prijkt op hoog boven het gras uitstekende onvertakte stengeltjes.

Later dragen die dikke, groene blaasvruchtjes, 't Engelsche gras bloeit zeer lang en telkens opnieuw, 't is overblijvend en flink winterhard door zijn diepe wortelstokken.

Ook vonden we er in 't voorjaar prachtextemplaren van de gemeene boerenkers, met haar talrijke witte bloemkroontjes op geelgroene stengels. Vaak namen we een plant mee huiswaarts, waar ze zich zoowel binnen in de bloemenmand als buiten op het perk flink ontwikkelden tot welkome bloeiers in de vroege Mei, als er buiten de bloembollen nog zoo weinig bloem te vinden is. Maar 't mooiste plantje van al, tevens wel het kleinste van 't wad, is de zoutminnende spurrie, die halfverscholen groeit tusschen het fijne gras op de meest vochtige plaatsen; daar waar de zee bij vloed komt en een

onheilspellend gesieper onder den voet tot voorzichtige gaan maant. 't Is een vleezig gebladerd plantje met echt malsch-groen spurrieloof en waarvan de vijf eironde kroonblaadjes een wit sterretje vormen, met even rose aangepunte slipjes, — allerlieft! De bijen bezoeken het met voorliefde en zorgen mede voor de wording der groene doosvruchtjes, opgepropt met fijne zaadjes.

Zooals ge ziet, er is daar in het land der wilde asters genoeg te vinden voor den liefhebber-botanicist om zijn kennis mee te verrijken. En wie zich daarin niet te zeer verdiepen wil vlijt zich meer in 't malsche gras en volgt het rustige drijven van meeuwen op heur breede wieken, of het gevlieg van een paar vluchtende kievieten. Spreeuwen en enkele kleinere strandvogels zoeken er voedsel tusschen het aangeslibde wier in dras en plas. Soms vaart er vlak langs de kust een palingvisschende vlet, de eenige bodem, die de ondiepte onder de kust bevaren kan.

Vêr uit den wal is de waterweg, waar talrijke botters der visschersvloot de bovenlandsche tjalken en beurtschepen passeeren.

Aardig is het, die gele, bruine en zwarte zeilen te volgen: silhouetten van schepen zijn 't meest tegen de zonnig doorlichte tinten van lucht en water, waar tusschen door heel enkel de fijne

teekening van een jacht of boeier met blankwitte zeilen gaat.

En aardiger nog er naar te kijken, languit liggend in het gras, 't hoofd in de handen gesteund, — zoodat je de zee bijna ziet als een lijn, waarover de schepen langzaam heenschuiven in wonderlijk verglijden.

Dan begrijp je eerst recht het Fransche kinderliedje, dat den jongen vragen doet:

„Papa! les petits bateaux

Qui vont sur l'eau,

Ont-ils des jambes?"

En je wilt de kinderlijke visie graag vasthouden, net als de vader van den jongen, die guitig zei:

„Mais-oui! mon petit bôta!

S'ils n'en avaient pas

Ils ne marcheraient pas!"

't Is ons een zeer lief plekje, die oostkaap van Holland! We hebben er menig genoegelijk uur gesleten in natuurgenoet, verdroomd ook bij het zachte suizen van den wind door halmen en aren of het zachtmurmurende golljesgebruis der zomerzee.

G. DE GRAAF.

Foto A. Dekema.

EEN BOUQUETJE ZEEASTERS.